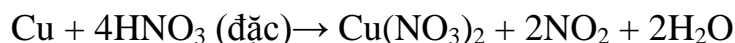

DẠNG 1: BÀI TẬP KIM LOẠI TÁC DỤNG VỚI HNO₃

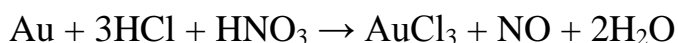
A. Lý thuyết ngắn gọn

- HNO₃ phản ứng với hầu hết các kim loại trừ Au và Pt → muối nitrat + H₂O và sản phẩm khử của N⁺⁵ (NO₂, NO, N₂O, N₂ và NH₄NO₃).
- Thông thường : HNO₃ loãng → NO , HNO₃ đặc → NO₂ .
- Với các kim loại có tính khử mạnh : Mg, Al, Zn,... HNO₃ loãng có thể bị khử đến N₂O, N₂, NH₄NO₃.

* Chú ý : Fe, Al, Cr bị thụ động trong dung dịch HNO₃ đặc, nguội do tạo màng oxit bền, bảo vệ kim loại khỏi tác dụng của axit → dùng bình Al hoặc Fe để đựng HNO₃ đặc nguội.

* Au, Pt tan được trong nước cường toan (cường toan 3HCl : 1HNO₃), không hòa tan được Ag vì tạo kết tủa AgCl.

B. Phương pháp giải

Cách 1: Tính theo phương trình hóa học

Cách 2: Áp dụng bảo toàn e: $n_{\text{e nhận}} = n_{\text{e cho}}$

Trong một số trường hợp cần kết hợp với định luật bảo toàn điện tích và định luật bảo toàn nguyên tố.

Chú ý:

- Khi cho nhiều kim loại tác dụng với cùng một dung dịch HNO₃ cần nhớ: Kim loại càng **mạnh** tác dụng với dung dịch HNO₃ loãng thì N⁺⁵ trong gốc NO₃⁻ bị khử xuống mức oxi hóa càng thấp: NO₂, NO, N₂O, N₂, NH₄NO₃.

- Ta có:

$$n_{\text{HNO}_3(\text{phản ứng})} = 2n_{\text{NO}_2} + 4n_{\text{NO}} + 10n_{\text{N}_2\text{O}} + 12n_{\text{N}_2} + 10n_{\text{NH}_4\text{NO}_3}$$

$$n_{\text{NO}_3^-(\text{trong muối})} = n_{\text{NO}_2} + 3n_{\text{NO}} + 8n_{\text{N}_2\text{O}} + 10n_{\text{N}_2} + 8n_{\text{NH}_4\text{NO}_3}$$

C. Ví dụ minh họa

Ví dụ 1: Cho 11 gam hỗn hợp Al và Fe vào dung dịch HNO₃ loãng, dư thì có 6,72 lít khí NO bay ra (đktc). Khối lượng Al trong hỗn hợp là

A. 5,4 gam.

B. 8,1 gam.

C. 2,7 gam.

D. 0,54 gam.

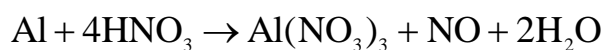
Lời giải chi tiết

$$n_{\text{NO}} = \frac{6,72}{22,4} = 0,3 \text{ mol}$$

Gọi x, y lần lượt là số mol Al và Fe trong hỗn hợp

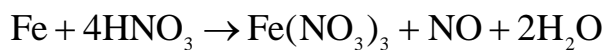
Khối lượng hỗn hợp là 11 gam nên $27x + 56y = 11$ (1)

Phương trình hóa học:

x

x

y

y

$$\rightarrow n_{\text{NO}} = x + y = 0,3 \text{ (2)}$$

$$\text{Từ (1) và (2)} \rightarrow \begin{cases} x = 0,2 \\ y = 0,1 \end{cases}$$

Khối lượng kim loại Al trong hỗn hợp bằng: $m_{\text{Al}} = 0,2.27 = 5,4 \text{ gam}$

Chọn A.

Ví dụ 2: Chia m gam hỗn hợp A gồm hai kim loại Cu, Fe thành hai phần bằng nhau :

- Phần 1 tác dụng hoàn toàn với dung dịch HNO_3 đặc, nguội thu được 0,672 lít khí.

- Phần 2 tác dụng hoàn toàn với dung dịch H_2SO_4 loãng dư thu được 0,448 lít khí.

Giá trị của m là (biết các thể tích khí được đo ở đktc)

A. 4,96 gam.

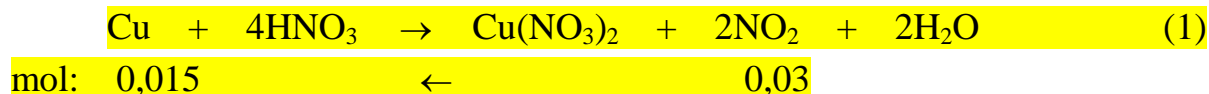
B. 8,80 gam.

C. 4,16 gam.

D. 17,6 gam.

Lời giải chi tiết

Hỗn hợp Cu, Fe khi tác dụng với dung dịch HNO_3 đặc, nguội thì chỉ có Cu phản ứng :

Hỗn hợp Cu, Fe khi tác dụng H_2SO_4 loãng thì chỉ có Fe phản ứng :

Theo (1), (2) và giả thiết ta có :

$$n_{\text{Cu}} = \frac{1}{2} n_{\text{NO}_2} = 0,015 \text{ mol}; n_{\text{Fe}} = n_{\text{HCl}} = 0,02 \text{ mol}.$$

Khối lượng của Cu và Fe trong A là : $m = 2(0,015.64 + 0,02.56) = 4,16 \text{ gam}$.

Chọn C.

Ví dụ 3: Hòa tan hết 0,02 mol Al và 0,03 mol Cu vào dung dịch HNO_3 , cô cạn dung dịch sau phản ứng và nung đến khối lượng không đổi thì thu được m gam chất rắn. Giá trị của m là

A. 3,42 gam.

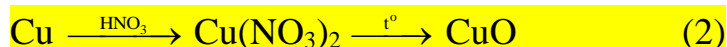
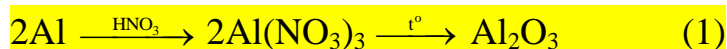
B. 2,94 gam.

C. 9,9 gam.

D. 7,98 gam.

Lời giải chi tiết

Sơ đồ phản ứng :

Áp dụng định luật bảo toàn nguyên tố cho sơ đồ (1), (2) ta thấy :

$$n_{\text{Al}_2\text{O}_3} = 0,01 \text{ mol}; n_{\text{CuO}} = 0,03 \text{ mol}.$$

Vậy khối lượng chất rắn thu được là : $0,01.102 + 0,03.80 = 3,42 \text{ gam}$.

Chọn A.

C. Bài tập tự luyện

Câu 1: Hòa tan hoàn toàn m gam Fe vào dung dịch HNO_3 loãng thì thu được 0,448 lít khí NO duy nhất (đktc). Giá trị của m là

A. 5,60.

B. 11,20.

C. 0,56.

D. 1,12

Câu 2: Khi cho 3 gam hỗn hợp Cu và Al tác dụng với HNO_3 đặc, dư, đun nóng sinh ra 4,48 lít khí NO_2 ở đktc (sản phẩm khử duy nhất). Phần trăm khối lượng kim loại Cu trong hỗn hợp là

- A. 55,7%.
- B. 45,5%.
- C. 56,0%.
- D. 47,0%.

Câu 3: Hòa tan hoàn toàn m gam Al trong dung dịch HNO_3 loãng thu được 1,12 lít hỗn hợp X gồm 3 khí NO, N_2O , N_2 có tỉ lệ số mol là: 1 : 2 : 2. Giá trị của m là

- A. 5,4 gam.
- B. 3,51 gam.
- C. 2,7 gam.
- D. 8,1 gam.

Câu 4: Hòa tan 15 gam hỗn hợp X gồm hai kim loại Mg và Al vào dung dịch Y gồm HNO_3 và H_2SO_4 đặc thu được 0,1 mol mỗi khí SO_2 , NO, NO_2 , N_2O . Phần trăm khối lượng của Al và Mg trong X lần lượt là

- A. 63% và 37%.
- B. 36% và 64%.
- C. 50% và 50%.
- D. 46% và 54%.

Câu 5: Cho m gam bột Fe vào dung dịch HNO_3 lấy dư, ta được hỗn hợp gồm hai khí NO_2 và NO có thể tích 8,96 lít (đktc) và tỉ khối đối với O_2 bằng 1,3125. Thành phần phần trăm theo thể tích của NO, NO_2 và khối lượng của Fe đã dùng là

- A. 25% và 75% ; 1,12 gam.
- B. 25% và 75% ; 11,2 gam.
- C. 35% và 65% ; 11,2 gam.
- D. 45% và 55% ; 1,12 gam.

Câu 6: Cho 12 gam hỗn hợp hai kim loại Fe, Cu tác dụng vừa đủ với dung dịch HNO_3 63%. Sau phản ứng thu được dung dịch A và 11,2 lít khí NO_2 duy nhất (đktc). Nồng độ % các chất có trong dung dịch A là

- A. 36,66% và 28,48%.
- B. 27,19% và 21,12%.
- C. 27,19% và 72,81%.

D. 78,88% và 21,12%.

Câu 7: Hòa tan 4,59 gam Al bằng dung dịch HNO_3 thu được hỗn hợp khí NO và N_2O có tỉ khối hơi đối với hydro bằng 16,75 và dung dịch chỉ chứa muối kim loại. Thể tích NO và N_2O thu được lần lượt là

A. 2,24 lít và 6,72 lít.

B. 2,016 lít và 0,672 lít.

C. 0,672 lít và 2,016 lít.

D. 1,972 lít và 0,448 lít.

Câu 8: Hòa tan hoàn toàn 12 gam hỗn hợp Fe, Cu (tỉ lệ mol 1:1) bằng axit HNO_3 , thu được V lít (đktc) hỗn hợp khí X (gồm NO và NO_2) và dung dịch Y (chỉ chứa hai muối và axit dư). Tỉ khối của X đối với H_2 bằng 19. Giá trị của V là

A. 2,24 lít.

B. 4,48 lít.

C. 5,60 lít.

D. 3,36 lít.

Câu 9: Cho 1,35 gam hỗn hợp gồm Cu, Mg, Al tác dụng với dung dịch HNO_3 dư, thu được 1,12 lít (đktc) hỗn hợp khí NO và NO_2 có tỉ khối so với hydro bằng 20 và dung dịch không chứa muối NH_4NO_3 . Tổng khối lượng muối nitrat sinh ra là

A. 66,75 gam.

B. 33,35 gam.

C. 6,775 gam.

D. 3,335 gam.

Câu 10: Hòa tan 10,71 gam hỗn hợp gồm Al, Zn, Fe trong 4 lít dung dịch HNO_3 aM vừa đủ thu được dung dịch A (không chứa muối NH_4NO_3) và 1,792 lít hỗn hợp khí gồm N_2 và N_2O có tỉ lệ mol 1:1. Cô cạn dung dịch A thu được m gam muối khan. Giá trị của m, a là :

A. 55,35 gam và 2,2M.

B. 55,35 gam và 0,22M.

C. 53,55 gam và 2,2M.

D. 53,55 gam và 0,22M.

ĐÁP ÁN

Câu 1	Câu 2	Câu 3	Câu 4	Câu 5	Câu 6	Câu 7	Câu 8	Câu 9	Câu 10
D	A	B	B	B	B	B	C	C	B